



A

TOLNA-BARANYA-SOMOGYI

ÁG. HITV. EV. EGYHÁZMEGYE

BONYHÁDI ALGYMNÁSIUMÁNAK

ÉRTESITŐJE

AZ 1884/5-iki TANÉVRŐL.



KÖZZÉ TESZI

ÁRNDT JÁNOS,

EZ IDEI IGAZGATÓ.



BONYHÁDON, 1885.

NYOMATOTT FEIN KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

REV 83

REV 98

REV 2010

## T A R T A L O M.

1. Jelentés az idei tanévről.
2. Szabályzat az iskolai év fősztására és a vizsgálatra nézve.
3. Tanári személyzet.
4. Kötelezett tantárgyak.
5. A tanulók névjegyzéke.
6. Statistikai táblázat.
7. Ösztöndíjak.
8. Szertárak.
9. Tápintézet.
10. Adományok az ötödik tanári állomásra.
11. Zárszó.

-E 1017/1884/1885



## I.

### Jelentés az 1884/5-iki iskolai évről.

Az 1884/5-iki iskolai év a szeptember hó három első napi beiratások után 4-én megnyitott. — Ez alkalommal az esperességi elnökséget képviselő helybeli ev. lelkész, nygt. Graf József iskola-bizottsági tag uron kívül több helybeli iskola-bizottsági tag és vendég is az ünnepélyen megjelenván, — buzgó imádság után az igazgató az ifjúsághoz buzditó beszédet intézett és neki az iskola törvényeit megmagyarázván, figyelmezteté, hogy a hallott törvények nem kényszer-zubbony vagy békók; hanem azok csak zsinórmértékül, útmutatóul akarnak szolgálni, a melyeknek betartása csak olyan ifjúnak lehet nehéz, a ki az iskola küszöbét nem szeretettel, lelkesedéssel lépte át, hanem abból indult ki, — ő nem fog az iskolának tanulni.

A rendes előadások sept. 5-ikétől az ünnepnapokat kivéve egész éven át minden megszakítás nélkül folytak. — A tanítás ez évben az egytetemes tanügyi bizottság javaslata szerint már folytatólagosan történt; a mennyiben az iskola-bizottság már az előző évben elhatározta volt, hogy algymnasiumunkban ezen az egyetem által úgy is elfogadandó és az államihez közelebb álló tanterv mielőbb életbe léptetendő. — E szerint az iskolai év az idén már harmadokra volt fölosztva s a két félévi vizsga helyett az év végén rendes szigorlatok tartattak s az iskolai évet egy nyilvános fél napi zárvizsgálattal fejeztük be. —

Az ifjúság egészségi állapota ez évben is általában kedvező volt. — Ha ferdultak is elő általában betegségi esetek, — ezek is csak kisebb mérvűek és rövid ideig tartók voltak, úgy, hogy az illető tanuló az elmulasztottat kis szorgalommal is könnyen helyre pótolhatta. —

A tanulók szorgalma és erkölcsi magaviselete általában kielégítőnek mondható és ennek megfelelő az eredmény is. — Volna ugyan a panasznak is helye, ha azt a készületlenséget latolgatnók, a melylyel egyesek az első osztályba lépnek; de mi az ilyeneket inkább csak az első osztályba készülőknek s mint sokan már a beiratásnál előre kijelentik, olyanoknak tekintjük, — mint a kik általában érzik azon általános szükségét, hogy a magyar állampol-

gárnak a magyar nyelvet is tudni szükséges, — több erkölcsi kötelesség. —

A tanári kar ez évben is vasárnap reggelenként maga köré gyűjté a protestans tanulókat s T. Wiesner Boldizsár tanártársunk magyar nyelven exhortatiokat tartott. — Pünkösöd előtti vasárnapon a helybeli ev. templomban 16 protestans tanuló és egy magyar ajku protestans kereskedő inas öt heti kellő oktatás után fent nevezett tanár úr által confirmáltatott; — pünkösöd utáni második vasárnapon pedig az összes már confirmált protestans tanulók a tanárokkal együtt fölvettek az úri szent vacsorát. — A más hitfelekezeti tanulóknak a vallásban való oktatásáról s lelki épüléséről az illető hitfelekezetek gondoskodtak. —

Az intézetünket az iskolaév folyamában január hó 24-én a nméltóságú Vallás- és közoktatásügyi Ministerium megbízottja, nagy-nágos Mészáros Nándor, a pécsi tankerületi főigazgató úr meglátogatván, egy napi köztünk időzése alatt az egyes osztályokban az előadásokon megjelent, nagy érdeklődéssel hallgatván az egyes tanár urak előadásait és a tanulók feleleteit. — A szabad ideje alatt a gymnasiumi szertárokat és az iskola teljes berendezését is megtekintvén, — az előadások végeztével a tanári karral értekezletet tartott. —

Az iskolai nagy-bizottság aprilis hó 23-án gyűlést tartott, a melyen elhatározta, hogy a jövő tanév elejére az ötödik tanári állomásra pályázatot hirdet és ez állomást betölti. —

Az 1884-iki augusztusban Sárszentlőrincz községe megemlékezvén a halhatatlan költőről, a ki mint Petrovics Sándor az 1832-iki esztendőben a jelenleg bonyhádi, de akkor még sárszentlőrinczi algymnasiumnak növendéke volt, — lakó helyét s az akkori iskolai épületet egy-egy emléktáblával örökitette meg, így akarván a halhatatlan nagy költő emlékének hódolatát és tiszteletét bemutatni. — Algymnasiumunk is hivatalos volt ez emlékünnepelelyre, a megbetegedett igazgatót hivatalosan Marhauser Imre tanár úr képviselte, a ki az iskola halhatatlan tanítványának a jelenleg bonyhádi algymnasiumban is emléket kívánván emelni, — egy Petőfi Sándor stipendiumra a jelenlevők között gyűjtést kezdett. — Az eredmény bár csekély volt — alig 27 füt gyűlvén össze, — de a mustár mag el lévén hintve, s a fa, hogy terebélyes legyen, csak buzgóság és akarat kellett, és a czél is, hogy a kinek legjobb irálya van, egy kis jutalmat is adjunk hozzá kötvén azt Petőfi nevéhez, el lesz

érve — A minek alapját Marhauser tanártársam megvetette, azt az igazgató részint az ifjuság között rendezett gyűjtés által részint más forrásokból még az iskolai év elején 100 frtig kiegészítette, úgy hogy már az idén is egy 4-ik oszt. tanulónak ezen Petőfi alapítvány 4-frtos kamatját odaitélhették. —

Örvendetes kötelességemnek ismerem, ez alkalommal még a következő kegyes adományok- és alapítványokról megemlékezni. —

Az ötödik tanári állomás alaptökéjének gyarapításához járultak: a főt. egyházkerületi gyűlés 100 frttal, az egyetemes gyűlés 200 frttal, a kerületi gyámintézet 40 frttal, nagys. Káldy Gyula egyházkerületi felügyelő úr a följánlott évi 100 frton felül 100 frttal.

Dr. Schvetz Antal, helybeli ügyvéd úr, ki már több éven keresztül nemes áldozatkészségének s az ifjuság iránti szeretetének oly fényes jelét adá, följánlván évenként 5 frtot stipendiumnak olyan ifjú számára, a ki a történelemben legnagyobb jártasságot tanusít, — még ez iskolai év elején egy 150 frtnyi alapítványt tett azon kijelentéssel, hogy ez az iskola eredeti alaptökéjéhez esatolandó. —

A helybeli takaréktár, a mely évenként egy néhány száz forintot szokott jótékony czélokra adni, — intézetünknek ez évben is 100 frtot volt szives tanszerek beszerzésére följánlani. — Tek. Müllner Mátyás, soproni főgymnasiumi igazgató úr a kerületi gyűlés alkalmával 2 frtott adott a Petőfi stipendiumhoz. — Tek. Muttányánszki Béla úr 10 frtott és tek. Angyal Ferencz úr 5 frtot voltak szivesek ez évben is ösztöndíjjul az igazgató kezéhez letenni. —

Fogadják ezen nemesszívü adakozók adományuk- és alapítványukért az intézet nevében őszinte hálás köszönetünket. —

Intézetünknek ez évben nagy halottja volt. — Egy oszlopembere dölt ki, a ki majdnem két év tizeden át mint e nagy kiterjedésü egyházmegyének feje, iskolánknak valódi atyja, fáradhatatlan buzgó tanácsadója volt. — Az ő kormányzása ideje alatt hozatott át 1870-ben Sárszentlőrinczről, alapítása helyéről a gymnasium Bonyhádra azon nemes elvből indulván ki, hogy egy gymnasium csak akkor felel meg hivatásának, ha nagyobb körre és több irányba terjeszti jótékony áldásait. — Ő a közművelődés mellett a magyar nemzetiségnek is akart az esperesség által föntartott intézettel szolgálatot tenni; — és erre alkalmasabb hely pedig az esperesség területén belül Bonyhádnál nincsen, — és azért ezen várost kívánta ezen nagy kiterjedésü német vidéken a magyar nemzetiség oázául megteremteni. —

Hogy a boldogult ezen nemes szándékában nem csalódott, — azt a másfél évtized óta Bonyhádon működő gymnasium fényesen beigazolta, teremtvén szemmel látható gazdag gyümüléseit a magyar nyelvnek, a magyar nemzetiségnek. — És ezen férfiú, a ki ily nemesen gondolkozott és cselekedett, — nincs többé! Nagyt. Schlein-  
ning Károly kiérdemült esperes szive utolsó vert f. év május hó 27-én. Legyen áldott az ő pora, — könnyü neki a föld, a mely nemes szívét takaró porhüvelyé fölött emelkedik!

## II.

### **Szabályzat az iskolai év fölosztására és a vizsgálatra nézve.**

1. Az iskolai év az eddig szokásos két félév helyett 3 időszakra (harmadra) osztatik, úgy hogy az első időszak terjed az isk.-év kezdetétől december 23-ig; a második január hó 2-től a virágvasárnap előtti szombatig; a harmadik februárvasárnaptól az iskolaév végéig — illetőleg az év végén tartandó szigorlatokig. —

2. A két első harmad végén az egyes tantárgyakból osztályozás történik és az osztályzat az úgy nevezett „értésítőben“ a szülőkkel — az értesítő visszaszolgáltatásának kötelezettsége mellett — közöltetik. — Az utolsó harmad végén az osztályozási jegyek szintén megállapíttatnak és az osztályozási naplóba az előbbieket mellé beiratnak. —

3. Az utolsó, — harmadik harmad végén, a mely harmadban az egész évi tananyag átisméltendő leszen, az egész éven át tanul-  
tárgyakból tantárgyanként minden egyes tanuló megvizsgáltatik az előadó tanár és a mellé adott censor által. — A szigorlati vizsgálat az előre kitűzött napon délelőtt és délután két osztálynként tartatik az előre kihirdetett idő — és tantárgybeosztás szerint, úgy hogy lehetőleg két tanár osztassék be mint censor. — A szigorlati rend a tanári kar által előre elkészítve az iskolai hatóságnak bejelentendő és jóváhagyás után a szigorlat megkezdése előtt nyolcz nappal kinyomatva szülei tudósítás végett a tamlónak kiadandó, egyszerűs-mind az iskolai felügyelő úrnak és az esp. lelkészi hivataloknak is megküldendő. —

4. A szigorlaton a kirendelt censor az egyes tantárgyakból osztályoz és ezen osztályozási jegyet a már meglevő és a három harmadról nyert osztályozási jegy mellé az osztályozási naplóba bevezeti. — Ezen négy osztályozási jegyből állapítja meg a tanári

kar — az előadó tanár véleményének döntő súlyt engedvén — az egész isk. évről szóló érdemjegyet, a mely az osztályozási naplóba és innen az anyakönyvbe bevezettetik. — A felsőbb osztályba való átlépés vagy ismétlésre utasítás vagy javító vizsgára bocsátás ezen évvégi classificatiótól tétetik függővé. — A szigorlatra az iskolai nagy-bizottság elnökségének jogában áll az iskolai felügyelő úr mellé az isk. nagy-bizottság tagjai közül megbizottakat kinevezni.

5. Az iskolai évet mind a négy osztálylyal együttesen tartandó félnapi nyilvános vizsga zárja be. — Ezen a tanügy iránt érdeklődő tágabb körü közönség számára tartandó vizsgán a vallástan kivételével, a mely minden osztálylyal előveendő, csak egyes kiti-zött tantárgyak fordulnak elő, de úgy, hogy minden osztályra lehetőleg minden tanárnak legalább két tantárgy essék. —

Ezen szabályzat a f. évi aprilis hó 23-án tartott isk. nagy-bizottság elé terjesztetvén, általa elfogadtatott és az értesítőben ki-nyomatni határoztatott. —

---

## III.

## Tanári személyzet.

Tanár neve s szolgálati ideje	Tantárgyai az egyes osztályokban	Heti óráinak száma	J e g y z e t
<b>Arndt János</b> 1873.	Magvarnyelv I., II., III. és IV. oszt. Földrajz II. és III. oszt.; Történet. III. oszt.	24	Ez i. sz. igazgató, a IV. oszt. főnöke, könyvtárnok, esp. levéltárnok, a földrajzi szertár őre.
<b>Gyalog István</b> 1883.	Mennyiségtan és mértan I., II., III. és IV. oszt. Természetráaj IV. oszt. Rajz I., II., III. és IV. oszt.	24	A III. oszt. főnöke, iskolai alpenztárnok, physikai és ásványtani szertár őre.
<b>Marhauser Imre</b> 1873.	Vallástan I. és II. oszt. Földrajz I. oszt. Latinnyelvtan II., III. és IV. oszt.	24	Az I. oszt. főnöke, ifjúsági könyvtárnok, tápintézeti gondnok, esp. id. p. nztárnok,
<b>Wiesner Boldizsár</b> 1868.	Vallástan III. és IV. oszt. Földrajz és Tört. IV. oszt. Német nyelvtan I. II., III. és IV. oszt. Latin ny. I. oszt.	24	A II. oszt. főnöke, a természetráajzi szertár őre és étekezleti jegyző.
<b>Wedel Endre</b> 1883.	Ének és torna I., II., III. és IV. oszt.	4	Ev. néptanító.
<b>Prikler Károly</b>	Hit- és szertartástan I., II., III. és IV. oszt.	4	Róm. kath. káplán és hitelemző.
<b>Dr. Reich A.</b>	Vallástan I., II., III. és IV. oszt.	4	Mózes vall. főrabbi és hitelemző.

Jegyzet. A gör. kel. vallásnak a gráboczi zárda főnöktől nyerne a vallásukban oktatást.

## IV.

**Kötelezett tantárgyak.**

## Vallástan.

I-ső és II-ik oszt. együtt, hetenként 2 óra. Ó-szövetségi bibliai történetek. — Bibliaolvasás és magyarázás. Kézikönyv: Varga János „Bibliáisme“ bibliai történetekkel és Palesztina földrajzával. 7-ik kiadás 1882. —

III-ik és IV-ik oszt. együtt hetenként 2 óra. A ker. egyház-történelem, főtekintettel a magyarhoni prot. egyház történelmére k. k. Pálffy József: „A ker. anyaszentegyház rövid története.“ 3-ik kiadás.

## Magyarnyelvtan.

I-ső oszt. hetenként 5 óra. Mondatok alapján alaktan. — Értelmes olvasás és az olvasottak előadása, helyesírás és otthoni írásbeli gyakorlatok. K. k. Dr. Simonyi Zsigmond: „Magyarnyelvtan.“ Költemények emlékelése. — K. k. Riedl-Lehr: „Magyar olvasó könyve.“

II-ik oszt. hetenként 4 óra. — Az alaktan ismétlése, főként az igetan. — Egyszerű, összevont és összetett mondatok ismertetése. Olvasmányok és ezeknek szó- és írásbeli előadása. — Költemények emlékelése. — K. k. mint fentebb. —

III. oszt. hetenként 4 óra. — Az alaktan teljes ismétlésével rendszeres mondattan. K. k. Torkos László: „Magyar nyelvtan.“ Elemző olvasás, írásbeli gyakorlatok, szaválás. K. k. Baráth Ferencz: „Magyar olvasó könyve I. r.“

IV-oszt. hetenként 3 óra. — A gyakorlati élet főbb okmányainak szerkesztése. Az irány általános sajátosságai. A prózai és költői stílus különbségei. — A magyar versírás elemei. — K. k. Bodnár Zsigmond: „Írálytan és olvasókönyv“. Arany János „Toldija“ — elemezve. — Kéthetenként írásbeli házi dolgozat. —

## Latinnyelvtan.

I-ső oszt. hetenként 6 óra. — Az öt declinatio, az adiectivumok fokozása, numeralia, pronomia és az igeragozás megfelelő latin-magyar és magyar-latin fordítási gyakorlatok és otthoni írásbeli

gyakorlatok. K. k. Szénássy Sándor: Latin nyelvtan és olvasó könyve. IV. és V. kiadás. Átdolgozta: Elischer József, 1880. és 1883. —

II-ik oszt. hetenként 6 óra. A rendes és rendhagyó igék hajlitása, a kötő-szócskák, igehatározók, praepositíók ismertetése megfelelő latin-magyar és magyar-latin mondatok fordítása és elemzése. Írásbeli gyakorlatok. K. k. Schultz-Kis „Latinnyelvtan“ és „Latin gyakorlókönyv.“

III-ik oszt. hetenként 6 óra. Syntaxisből: a mondat kellékei, casustan, adjectumok, névmások és praepositíók használata megfelelő gyakorlatokkal. — K. k. mint fentebb. — Elischer József „Latin olvasókönyvéből“: Róma alapításától kezdve a decemvirek lemondásáig 51. §. Tirociniumból: az első rész egészen és 38 mese nagyobb részt emlékelve is. K. k. Siebelis-Szamosi: „Tirocinium poeticum.“ 2-ik kiadás 1874. Írásbeli föladványul: mondatok szerkesztése. —

IV-ik oszt. hetenként 6 óra. — Az igeidők, módok, conjunctiok és adverbiumok használata, nyelvtani szabálytalanságok, prosodia, metrica-, pénz- és időszámítás, megfelelő gyakorlatokkal. — Írásbeli otthoni dolgozatok. — K. k. mint fentebb. — Cornelius Neposból: Miltiades, Themistokles, Aristides, Pausanias, Epaminondas, Agesilaus, Eumenes, Timoleon, De regibus, Hannibal, életrajzok fordítva és elemezve, két életrajz emlékelve. — Tirociniumból: 28 olvasmány fordítva, prózába áttéve és részben emlékelve. — K. k. mint fentebb. —

#### Németnyelvtan.

I-ső oszt. hetenkint 2 óra. — A tárgy- és tulajdonságnevek ejtegetése, ez utóbbiak fokozása, számnevek és névmások. — Fordítási gyakorlatok és ezekkel összekötve az egyszerű mondat részeinek és ezek elhelyezésének ismertetése. — Otthoni dolgozatok. K. k. Ballagi Károly „Német nyelvtan.“ 10-ik kiadás. 1877. —

II-ik oszt. hetenkint 2 óra. — Az igék és határozók. — Fordítási gyakorlatok és ezekkel összekötve az összetett mondat, a fő- és mellékmondatok szóhelyezése. — Kisebb költemények fordítása és emlékelése. — Otthoni dolgozatok. — K. k. nyelvtan mint fentebb; olvasókönyv: Ballagi Károly „Német olvasókönyv“. 5-ik kiadás, 1873. —

III-ik oszt. hetenként 2 óra. — Az alaktan ismétlésével mondat-  
tani főszabályok a szóhelyezés és szóvonzatra nézve. — Német  
és magyar olvasmányok fordítása, alaktani és mondat-  
tani elemzése. Otthoni dolgozatok. — Költemények emlékelése. K. k. mint fen-  
tebb. A magyar olvasmányok Baráth Ferencz olvasó-könyvéből  
vétettek.

IV-ik oszt. hetenként 2 óra. — A mondat-  
tan befejezése. — Német és magyar olvasmányok fordítása és főként mondat-  
tani ele-  
mezése. — Költemények emlékelése. K. k. mint fentebb.

#### Földrajz.

I-ső oszt. hetenként 3 óra. Magyarország s a földközi tengert  
környező országok. — Az egyes vidékeket rajzolva. — K. k.  
Scholtz Albert: „Földrajz a gymnasiumok használatára.“ I. r. 2-ik  
kiadás, 1882.

II-ik oszt. hetenként 3 óra. — Europa többi országai és Ázsia.  
Térképrajzolás. K. k. mint fentebb II. r.

III-ik oszt. hetenként 3 óra. — Afrika, Amerika és Ausztrália.  
Physikai és matematikai földrajz. Térképrajzolás. K. k. mint fent-  
tebb III. r.

IV-ik oszt. hetenként 3 óra. Az osztrák-magyar monarchia  
földrajza. — K. k. mint fentebb IV. rész.

#### Történelem.

III-ik oszt. hetenként 2 óra. — Magyarország történelme főte-  
kintettel a mivelődési tényezőkre. K. k. Dierner Endre után Mihálfí  
József: „Magyarország történelme.“ —

IV-ik oszt. hetenként 4 óra. — Az ó-kor történelmi eseményei  
főtekintettel a mivelődési tényezőkre. — K. k. Szilágyi Sándor:  
„Egyetemes történet.“ I. r. 3-ik kiadás. Budapest 1879. és Jausz  
György: „Történelmi- földrajzi iskolai atlasz. Bécs 1878.“

#### Mennyiségtan és mértan.

I-ső oszt. Számtan, hetenként 3 óra. A tizes rendszer; a négy  
alapművelet elvont és egyszerű számokkal; több nevű számok szét-  
bontása s összevonása, a négy művelet több nevű számokkal; törzs-  
szám és összetett szám; a számok oszthatósága; a számok legnagyobb  
közös-mértéke és legkisebb közös-többszöröse; a négy alapművelet  
közös-éges- és tizedes törtekkel. K. k. Mauritz Rezső „Közös-éges

számtan“ I. füzet. Mértani rajz, hetenként 2 óra. A pont, egyenes vonalok, szögek, három-, négy- és sok-szögek; egybevágó és hasonló idomok, kör. K. k. Dr. Schmidt Ágoston „Geometriai elemei“.

II-ik oszt. Számtan, het. 3 óra. Rövidített műveletek; az arányosság, a hármas szabály az egyszerű következtetések alapján; arányos osztás, középszám, százalék számítások és azok alkalmazása a lerovat, leszámítolat, felpénz, burkolatsúly, alkuszdíj és jutalék kiszámítására; egyszerű kamatszámítás, határszámolás. K. k. Mauritz Rezső „Közönséges számtan.“ II. füzet. Mértani rajz, hetenként 2 óra. Síkidomok (ismételve); a térbeli egyenesek és síkok kölcsönös helyzetei; testszöglet, sík és görbe lapok által határolt szabályos és szabálytalan testek; a testek felszínének és térfogatának megmérése. Távtalant. K. k. Dr. Császár Károly „Geometriai alaktan.“

III-ik oszt. Számtan, hetenként 4 óra. Az arány és aránylat, ezek alkalmazásai: a hármas szabály, kamatszámítás, lánczszabály, arányos osztás; elegyítési számítások, arany és ezüstről szóló számítások: színsúly, összessúly, finomság, pótsúly; vertpénzek átszámítása; váltók leszámítolása, összetett kamatszámítás. K. k. Mauritz Rezső „Közönséges számtan“ II. füzet. Mértan. Egyenes vonalú idomok; összeállóság, symetria, hasonlóság, terület meghatározás, s az idevágó szerkesztések. Geometria alkalmazása a rajzolásnál és mérésnél. K. k. Dr. Schmidt Ágoston „Geometria elemei.“

IV-ik oszt. Számtan, hetenként 3 óra. Az algebra jelei; az összeg, szorzat, hatvány, különbség és a nemleges számok; algebrai mennyiségek összeadása és kivonása; többtaguak szorzása, négyzete, köbe; a tizesrendszeri számok négyzete és köbe; a hányados, többtaguak osztása és a geometriai haladvány; közös osztó, többtaguak legn. közös osztója, a törtek egyszerűsítése; a legkisebb közös többszörös és a törtek összevonása; elsőfokú egy. ism. egyenlet; többtaguak és a tizes rendszeri számok négyzetgyöke és köbgyöke. K. k. Mauritz Rezső „Általános számtan. Mértan, hetenként 2 óra. Egyenesek, egyenesek és síkok, síkok egymáshoz való kölcsönös helyzete a térben; testszögek; különféle testek származása és leírása; a kocka, hasáb, henger gúla, kúp, csonka gúla és csonka kúp, a gömb felületének és térfogatának kiszámítása. K. k. Mocnik-Szabóky „Nézetlan.“

#### Természetráajz.

IV-ik oszt. hetenként 2 óra. A levegő és víz ph. tulajdonságai, összetétele, alkatrészei; vegyület, keverék, súlyviszonyok; S., P., C.

s ezek termékei; a proteinanyagok és szénhidratok; Cl. a fontosabb szerves és szervetlen savak, fémek, aljak, sók; az ásványok fénye, tömörsége, fajsúlya, összetartása, alakja, kristályok; az ásványok rendszeres leírása, kőzetten felosztása, a granitos, porphyros, bazaltos, palás és törmelék kőzetek; a föld történetének korszakai; a víz, tűz, földrengés s egyéb erők hatása a jelenkorban; a negyed, harmad, másod és első kor rövid leírása. K. k. Dr. Róth Samu „Az ásvány-kőzet és földtan alapvonalai.“

#### Rajz és szépírás.

I-ső és II-ik oszt. hetenként 2 óra. Táblára való rajzolás után: a vonalak osztása, az osztási pontok egyenesek által való összekötése, ezen alapon különféle idomok combinatiója. Szabályos három-, négyszögek, a csillagidom, a kör, a szabályos ötszög, a sok szögek a körben és a kör körül, az ideális falevél, különféle faleyelek, eypsis, különféle csavarvonalok, a joniai esigavonal rajzolása és gyakorlatul egyszerű disztimények. — Folyó és műirási gyakorlatok.

III-ik és IV-ik oszt. hetenként 2 óra. Az alsó két osztályban rajzolt elemek rövid ismétlésével különféle ipari, építészeti és egyéb sík disztimények rajzolása; a távlati rajzolás elemei, az árnyékolás, színezés, a színek használati módja és összetétele. Növények, állatok rajzolása. Az emberi arc, fél és egész emberi alak. Folyó és műirási gyakorlatok.

#### Ének.

I-ső, II-ik, III-ik és IV-ik oszt. együtt hetenként 2 óra. Egy szólamra és négy szólamra több egyházi ének és világi dal.

#### Tornászat.

I-ső, II-ik, III-ik és IV-ik oszt. két csoportban hetenként 4 óra. Szabad rend-, és szergyakorlatok.



## A tanulók névjegyzéke és születésük helye.

I-só osztály.

- Ádler Sándor, róm. kath., Baranyavár, Baranyam.  
 Áltmann Henrik, ágost. hitv., Hidas, Baranyam.  
 Arany Lajos, helv. hitv., Szaksi puszta, Tolnam.  
 Beck János, róm. kath., Hőgyész, Tolnam.  
 5. Bohár János, róm. kath. Polány, Somogym.  
 Czettl János, róm. kath. Kassa, Baranyam. t.  
 Czéhmester Lajos, ágost. hitv. Hidja, Tolnam.  
 Cziffray Károly, róm. kath., Letenye, Somogym. t.  
 Egermann István, róm. kath., Bonyhád, Tolnam.  
 10. Eifert Lajos, ágost. hitv., S.-szt.-Lőrincz, Tolnam.  
 Erhardt Henrik, ágost. hitv., Szobb, Somogym.  
 Feldl István, róm. kath., Dárda, Baranyam.  
 Fleisch János, ágost. hitv., Nádasd, Baranyam.  
 Fördös Vilmos, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 15. Friedszám Jakab, róm. kath., Mába, Tolnam. t.  
 Győri Pál, ágost. hitv., S.-szt.-Lőrincz, Tolnam.  
 Haffner Ernő, ágost. hitv., Kölesd, Tolnam.  
 Harka Sándor, róm. kath., Harcz, Tolnam. t.  
 Herczog Mór, mész. vall., Bonyhád, Tolnam.  
 20. Herczog Zsigmond, mész. vall., Bonyhád, Tolnam.  
 Hofner Károly, róm. kath., Várkony, Baranyam.  
 Köhler János, ágost. hitv., Izmény, Tolnam.  
 Künstler János, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Lőb Ádám, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 25. Makay Béla, helv. hitv., Nyim, Somogym.  
 Petter Ágoston, ágost. hitv., Szabadi, Baranyam. t.  
 Pitz János, ágost. hitv., Hidas, Baranyam.  
 Pollák Fülöp, mész. vall., Bonyhád, Tolnam.  
 Raksányi Elemér, ágost. hitv., Dunaegyháza, Pest  
 stb. m. t.

---

**Jegyzet.** A rövidítések magyarázata: ágost. hitv. = ágostai hittvallásu evangélikus; helv. hitv. = helvét hittvallásu evangélikus; róm. kath. = római katolikus; gör. kel. = görög keleti; mész. vall. = mózes vallásu; m. = megye; t. = tápintézet.

30. Rein Henrik, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Sáfár Pál, róm. kath., Nagymányok, Tolnam. t.  
 Schmidt Ferencz, róm. kath., Karlovicza,  
 Staub Mihály, róm. kath., Almamellék, Somogym. t.  
 Steib Mihály, róm. kath., Bonyhád, Tolnam.
35. Strack János, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Szabó Jenő, róm. kath., Dombóvár, Tolnam.  
 Támer Jenő, ágost. hitv., Némedi, Tolnam. t.  
 Thúry Ákos, róm. kath., Nagy-Dobsza,  
 Trapp Radó, ágost. hitv., Nagyvejke, Tolnam.
40. Weissenburger János, róm. kath., Bonyhád, Tolnam.  
 Wirth Ádám, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Klee János, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam. hallgató.

Évközben kimaradtak :

- Beck Imre, ágost. hitv., Kis-Harta, Pestm.  
 Dobrovics Kálmán, róm. kath., Nagy-Dorogh, Tolnam.
45. Dürr József, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Engel Salamon, mész. vall., Tolna.  
 Klenau Ignác, mész. vall., Aszaló, Somogym.  
 Sey Ferencz, róm. kath., Dunaföldvár, Tolnam.

II-ik osztály.

- Barla Szabó Imre, helv. hitv., Visonta, Somogym.  
 Becht Ödön, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Bodnár Béla, róm. kath., Szeszete, Horvátorsz. t.  
 Czingelly Árpád, róm. kath., Dárda, Baranyam.
5. Fördös Gyula, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Halasy Iván, ágost. hitv., Udvari, Tolnam. t.  
 Herzog Manó, mész. vall., Bonyhád, Tolnam.  
 Klein Adolf, mész. vall., Szegezárd, Tolnam.  
 Kolozsváry Imre, helv. hitv., Bonyhád, Tolnam.
10. Kovács Zsigmond, helv. hitv., Nagy-Dorogh, Tolnam. t.  
 Kraft Gusztáv, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Kumper Márton, róm. kath., Magyar-Mecske, Baranyam. t.  
 Pesthy Pál, ágost. hitv., Uzd, Tolnam.  
 Pollák József, mész. vall., Budapest.
15. Remeschberger János, róm. kath., Tevel, Tolnam. t.

- Ritzel Ádám, ágost. hitv., Bonyhád, Tolnam.  
 Scriba Dezső, ágost. hitv., Gyöng, Tolnam. t.  
 Schönstein Miksa, mész. vall., Bonyhád, Tolnam.  
 Staub János, róm. kath., Szulimán, Somogym. t.  
 20. Szabó Zoltán, róm. kath., T.-Szántó, Tolnam.  
 Szepessy Frigyes, róm. kath., P.-Tormás, Tolnam.  
 Szepessy Kálmán, róm. kath., P.-Tormás, Tolnam.  
 Wache József, róm. kath., Bonyhád, Tolnam.  
 Waing Sebestyén, ágost. hitv., Döröcske, Somogym. t.  
 25. Welter György, ágost. hitv., Döröcske, Somogym. t.  
 Zundanovits Svetozár, gör. kel., Rác-Görcsöny, t.

## III-ik osztály.

- Babay Géza, helv. hitv., Váralja, Tolnam. t.  
 Bajomi Alajos, róm. kath., Báttaszék, Tolnam. t.  
 Dobrowszky István, ágost. hitv., Uzd, Tolnam.  
 Dőry Ödön, róm. kath., Dalmand, Tolnam.  
 5. Fein Ede, mész. vall., Nagy-Beeskerek, Torontálm.  
 Graf József, róm. kath., Bószénfa, Somogym.  
 Haffner Gyula, ágost. hitv., Kölesd, Tolnam.  
 Haffner Ödön, ágost. hitv., Hidas, Baranyam.  
 Helfenbein Henrik, ágost. hitv., Hidas, Baranyam. t.  
 10. Héra József, ágost. hitv., Váralja, Tolnam. t.  
 Joób Árpád, ágost. hitv., Istvándi, Somogym. t.  
 Kirnbauer Gusztáv, ágost. hitv., Vágód, Vasm.  
 Kohn Izidor, mész. vall., Bonyhád, Tolnam.  
 Krausz Bernát, mész. vall., Szaik, Baranyam.  
 15. Markovics László, róm. kath., Új-Hodos, Veszprém. t.  
 Muszotter Béla, róm. kath., Csurgó, Somogym.  
 Müller Lajos, helv. hitv., Hidas, Baranyam. t.  
 Novotny Rezső, róm. kath., Bonyhád, Tolnam.  
 Parragh Elek, helv. hitv., Dunaszentgyörgy, Tolnam.  
 20. Pintér Gyula, róm. kath., Értény, Tolnam. t.  
 Polszter Kálmán, ágost. hitv., Ondód, Fehérm. t.  
 Schaad Gyula, ágost. hitv., Mészla, Tolnam.  
 Szalay Kornél, helv. hitv. Veszprém.  
 Szetsey István, helv. hitv., N.-Atád, Somogym.  
 25. Takács Mihály, róm. kath., Váralja, Tolnam. t.

Tegzes Kálmán, hely. hitv., Paks, Tolnam.  
 Tyosizy Svetozár, gör. kel., Baán, Baranyam.  
 Varga Károly, róm. kath., Szarvaspuszta, Fehérm. t.

## IV-ik osztály.

- Becht Albert, ágost. hitv., Bonyhád.  
 Béldi Béla, ágost. hitv., Sárszentmiklós, Fehérm. t.  
 Engel Gyula, mész. vall., Bonyhád.  
 Fábián Zoltán, hely. hitv., Ószód, Somogym. t.  
 5. Faik Henrik, ágost. hitv., Bonyhád.  
 Garzó György, hely. hitv., Sellye, Baranyam. t.  
 Geyer János, ágost. hitv., Iván-Dárda, Baranyam. t.  
 Kiss János, ágost. hitv., Sárszentlőrincz, Tolnam.  
 Lőrincz Mihály, ágost. hitv., Tab, Somogym. t.  
 10. Pesthy Ferencz, ágost. hitv., Uzd, Tolnam. t.  
 Pintér Ferencz, róm. kath. Tót-Keszi, Tolnam. t.  
 Pirkner János, róm. kath., Bonyhád.  
 Rajesich László, róm. kath., Czegléd, Pestm.  
 Scheidel Gyula, róm. kath., Villány, Baranyam. t.  
 15. Spisszák Károly, ágost. hitv., Bonyhád.  
 Sztanó Sándor, ágost. hitv., Tab, Somogym.

## Magántanuló:

Madarász Elemér, hely. hitv., Jákó, Somogym.

## Évközben kimaradt:

Schneider Marcell, róm. kath., Bonyhád.





## VII.

**Ösztöndíjak.**

A Rosenstein-féle 45 frtnyi ösztöndíjat Bonyhád nagyközségének előljárósága felerészben Becht Albert IV-ik és felerészben Müller Lajos III-ik oszt. tanulóknak ítélte oda.

A gróf Styrum-Limburg-féle ösztöndíjban részesült Kolozsváry Imre és Fördös Gyula 100—100 frttal, mindkettő II-ik oszt. tanuló.

Állami stipendiumot nyert: Muszotter Béla III-ik oszt. tanuló 60 frtot.

A Balogh Imre féle ösztöndíjat kapta Lőrincz Mihály IV-ik és Helfenbein Henrik III-ik oszt. tanuló; tek. Mutnyánszky Béla úr 10 frtját Schaád Gyula III-ik és Becht Ödön II-ik oszt. tanuló. Tek. Dr. Schvetz Antal ügyvéd úr 5 frtját a tanári kar Sztanó Sándor IV-ik oszt. tanulóknak ítélte oda és tek. Angyal Ferencz úr 5 frtját, a melyet oly ezélből ajánlott föl, hogy az egy német-anyanyelvű, de a magyarnyelvben aránylag legtöbb haladást mutatott tanulóknak adassék oda, Friedszám Jakab I-ső oszt. tanuló kapta meg. A Petőfi Sándor-féle az idén először lett kiadva és pedig Faik Henrik IV-ik oszt. tanulóknak.

## VIII.

**Szertárak.**

Könyvtárunk az idén következő művekkel gazdagodott. Vétel utján: Budapesti Szemle, Nyelvőr, Természettudományi közlöny, Az országos középtanodai tanáregylet közlönye, Magyar tanügy, Prot. egyház s iskolai lap, Ev. egyház és iskola. Benke István: „Zvingli Ulrik élete és a magyar reformáció megalapítása. Földadókules, Fekete Jánostól. A hazai középiskolák reformja, Molnár Victortól, Arany János: „Összes munkái“ és Hübner: „Séta a világ körül“ folytatólagosan. Magyar Helikon. Ajándék utján: Tek. Feldl István ügyvéd úrtól: „Untergegangene Welten“ Siegmund Ferdinándtól; mélt. Bonyhád Gyula úrtól: „Sürgöny“ ezimü politikai lapnak 4 évfolyama; tek. Knar Albert ügyvéd úrtól: 13 köt. theologiai művek. Ezekon kívül a Franklin társulat, Lampel és Eggenberger könyvkiadók is több ujonnan megjelent tankönyvet küldtek megtekintésre az iskolai könyvtárnak és az illető szaktanároknak.

Ngos Bognár József nyug. őrnagy úr szives volt intézetünknek egy igen értékes térképet — „Generalkarte von Earopa“ — Scheda Joseph-tól, ajándékozni. Ajándék utján kaptuk még: Hottingers: „Orbis pictus“-át.

Természetrizai gyűjteményünk az idén egy tengeri pókkal szaporodott, a melyet Graf József III-ik oszt. tanuló ajándékozott és a drága kövek utánzata féle gyűjteményvel.

Éremgyűjteményünk vétel utján (5-frton) egy byzantinumi arannyal, ajándék utján pedig a következőkkel szaporodott: Bodnár Béla tanulótól 4 drb rézpénz; Deutsch 3 drb ezüstpénz; t. Feldl István ügyvéd úrtól 5 drb ezüst- és 3 drb rézpénz; Goldfinger Ármín úrtól 6 drb ezüstpénz.

Fogadják a szives ajándékozók az intézet hálás köszönetnyilvánítását.

## IX.

### Tápintézet.

Intézetünk, mely vallás különbségre való tekintet nélkül fogadja be a jelentkező tanulókat, ez évben 36 tanulót látott el 50 frtnyi befizetés mellett ebéddel és vaesorával. Reggelire, mely tejből és egy darab süteményből áll, 1 frt 60 kr. havi illetékért 27-en jártak. Az intézet helyiségében három ifju számára lakás is van.

Ez évben is hálás köszönettel adok számot a fölhívás nélkül befolyt adományokról: Ngos Dőry Dénes képviselő úr ajándékozott 25 frtot, a szegzárdi nő-egylet 15 frtot, a döröcskei ev. gyülekezet 4 frtot, a majosi ev. gyülekezet 2 frtot, Nagyt. Graf József 28 liter bort. tek. Ádler Ferencz 26 liter bort, t. Petter Ágost. 1 ny. babot. tisz. Béldi Károly 1 zsák babot, Kiss János 10 liter babot, tek. Joób Mór 2 zsák burgonyát és 20 liter babot, t. Graf József kath. tanító úr 16 kg. lisztet, t. Novotny György állatorvos 1 zsák lisztet, Boros József 1 zsák burgonyát, tek Vidovszky László úr 2 zsák buzát és tek. Pap Aron úr egy szekér venyegét.

**MARHAUSER IMRE,**

tápintézeti gondnok.

### Adományok az ötödik tanári állomásra.

— Folytatás. —

Endersz Henrik 30 kr. A nagyágbi ev. leánygyülekezet 1 frt., tanítója Puri Gusztáv 1 frt. Nagyt. Turesányi Andor gyűjtőivén 15 frt. A soproni ev. gyámintézet 20 frt. Nagyt. Hafenscher Károly úr Meszlen részéről 4 frt. Sárvár 2 frt. Ngos Purgly Sándor úr 20 frt. Nagyt. Schmidt Mihály esperes úr gyűjtőivén 15 frt 43 kr. Nagyt. Horváth Sándor úr ivén: Kis-Döngöcse 2 frt, Alsó-Döngöcse 2 frt, Pelargus István 6 frt, Czigány Károly 2 frt 67 kr. Lagler György 5 frt, a zalaegyházmegyei gyámintézet 7 frt 33 kr. Pesthy Károly úr 5 frt. Tek. Fuhrmann Antal úr ivén 10 frt.

Fogadják ezen nemeslelkű emberbarátok is hálás köszönetünket.

### XI.

#### Z á r s z ó.

A szigorlatok június hó 15—20-ig, az ének- és torna-vizsga 21-én délután 5 órakor és az évrzáró nyilvános vizsga június hó 22-én délelőtt fognak megtartatni.

A jövő 1885/6-iki iskolai év szept. 1-én veszi kezdetét, a hónap három első napján a délelőtti órák a beiratásra, a délutáni órák pedig a pót-, javító- és felvételi vizsgálatra fordítatván. Javító vizsgára csak azon tanulók bocsáttatnak, a kik csak egy tantárgyból kaptak „elégtelen“ jegyü osztályzatot, a két tantárgyból bukottak osztály ismétlésre utasítvák. Az első osztályba felvételnek, a kik a 9-ik életévet betöltötték és legalább is négy elemi osztályt végeztek, a mit bizonyítvánnyal, esetleg fölvételi vizsgával tartozik ki-ki igazolni.

Iskolai könyvekről az intézet egyik tanára gondoskodik.

Az igazgatóság a koszt-, szállásadókról, nem különben azokról is, a kik gyermekeiket magyar helyre esérébe adni szándékoznak, jegyzéket vezet és a szülőknek erre vonatkozólag levélben is szívesen szolgál fölvilágosítással.

Mindennemű iskolai járandóságok félvélenként előre fizetendők. Bonyhádön, 1884-ik évi június hó 22-én.







